

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΚΕΙΜΕΝΟ:

Λέων Τολστόι: «Ο Αλιόσα το τσουκάλι»
(Ν.Ε.Λ. Β΄ Λυκείου, Β3, σσ. 190-195)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν το συγγραφέα, το λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία

1. Ο μεγάλος ρώσος στοχαστής και μυθιστοριογράφος Λέων Τολστόι υπήρξε ένας αριστοκράτης υπέρμαχος της κοινωνικής αναμόρφωσης. Μπορείτε να τεκμηριώσετε την άποψη αυτή με στοιχεία του κειμένου;
2. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Λέων Τολστόι υπήρξε αδιάλλακτος πουριτανός, εκφραστής ενός ριζοσπαστικού χριστιανισμού. Υπάρχουν, κατά τη γνώμη σας, στοιχεία μέσα από το κείμενο που να συνηγορούν στην άποψη αυτή;
3. Η αφήγηση του Τολστόι ειδικά στα μεγάλα του μυθιστορήματα (*Πόλεμος και Ειρήνη*, *Άννα Καρένινα*, *Ανάσταση*) σηματοδοτείται από την ηθική σύγκρουση που διαφαίνεται στους χαρακτήρες των ηρώων του. Μπορείτε να βρείτε στοιχεία ηθικής σύγκρουσης στους χαρακτήρες του συγκεκριμένου διηγήματος;
4. Ποιες ήταν οι συνθήκες της διαβίωσης των πολιτών στην κοινωνία που περιγράφεται από τον Τολστόι;
5. Στο ημερολόγιο του Τολστόι φαίνεται ότι ο συγγραφέας είχε δύσκολη παιδική ηλικία. Διακρίνετε στο χαρακτήρα του Αλιόσα στοιχεία καταπίεσης;
6. Ο Τολστόι αγαπούσε ιδιαίτερα τα παιδιά¹. Πώς φαίνεται μέσα από το διήγημά του αυτό η αγάπη του για τα παιδιά;
7. Ο Τολστόι έγραψε τρία βιβλία για την εφηβική ηλικία (*Τα παιδικά χρόνια*, *Εφηβεία*, *Τα νεανικά χρόνια*). Υπάρχουν, κατά τη γνώμη σας, στο διήγημά του στοιχεία που δείχνουν ότι ο συγγραφέας έχει ιδιαίτερες γνώσεις της ψυχολογίας του παιδιού και ποια;

---

¹ Αυτός είναι ίσως και ο λόγος που ίδρυσε γύρω στο 1850 σχολείο για τα παιδιά της γενέτειράς του Γιάσναγια Πολιάνα, όπου χρησιμοποιήθηκαν πρωτότυπες διδακτικές μέθοδοι.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου

1. Η αφήγηση του Τολστόι έχει χαρακτηριστεί ως συμβατικά ρεαλιστική με έκδηλα λυρικά στοιχεία. Μπορείτε να τεκμηριώσετε αυτή την άποψη από το συγκεκριμένο κείμενο;
2. Η ζωή του Αλιόσα στο σπίτι του εμπόρου έμοιαζε με ζωή οικόσιτου ζώου. Ποια στοιχεία μας οδηγούν σ' αυτή την εκτίμηση;
3. Ποια είναι τα πρόσωπα του διηγήματος; Σε ποια εποχή τοποθετούνται;
4. Ποιες αφηγηματικές τεχνικές εναλλάσσονται στο διήγημα;
5. Το διήγημα διαρθρώνεται σε μια βασική αντίθεση. Μπορείτε να την επισημάνετε;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου

1. Πώς περιγράφει ο συγγραφέας τον Αλιόσα εξωτερικά;
2. Ποια προσόντα χρειαζόταν να έχει ο Αλιόσα για να δουλέψει στον έμπορο;
3. Πώς ζούσε ο Αλιόσα στο σπίτι του εμπόρου, όπου δούλευε σαν εργάτης;
4. Πώς αντιμετώπισε ο Αλιόσα τον έρωτα που μπήκε ξαφνικά στη ζωή του;
5. Γιατί τελικά ο Αλιόσα δεν παντρεύτηκε την Ουστίνια;
6. Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα σχετικά με τη θέση του ανθρώπου μέσα στο κοινωνικό σύστημα της εποχής, όπως αυτή διαφαίνεται στο κείμενο;
7. Ο Αλιόσα κατάλαβε, μετά το χτύπημά του, ότι σύντομα θα πέθαινε. Πώς αποδέχτηκε ο ίδιος το γεγονός αυτό;
8. Πώς φανερώνεται, κατά την άποψή σας, η φυσική αγιοσύνη του Αλιόσα μέσα από το ίδιο το γεγονός του θανάτου του;
9. Ο Αλιόσα ήταν χωρίς αμφιβολία ένα υπάκουο παιδί. Η υπακοή του όμως κατέληγε τελικά να είναι παθητικότητα. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι ο Αλιόσα ακολουθούσε τη στάση αυτή;
10. Αντιμέτωπος ο Αλιόσα με την ιδιοτέλεια του περίγυρου υιοθετεί μια στάση παθητική. Πιστεύετε ότι θα μπορούσε να ενεργήσει διαφορετικά στη θέση που βρισκόταν;
11. Η επαναστατικότητα που χαρακτηρίζει τη νεανική ηλικία απουσιάζει εντελώς από το χαρακτήρα του Αλιόσα. Σε ποιους λόγους πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό;

12. «(...) αισθάνθηκε για πρώτη φορά πως κάποιος άνθρωπος έχει την ανάγκη αυτού του ίδιου και όχι της υπηρεσίας που προσφέρει»: Σχολιάστε το πρωτόγνωρο συναίσθημα που νιώθει ο Αλιόσα μέσα από τα λόγια αυτά.
13. «Το βράδυ, όταν η γυναίκα του εμπόρου τον φώναζε να κλείσει τα παντζούρια του είπε:
- Τι έγινε, άκουσες τον πατέρα σου ν' αφήσει τις ανοησίες;
  - Φαίνεται πως τις άφησα, είπε ο Αλιόσα, γέλασε κι ύστερα έβαλε τα κλάματα»:
- Πώς δικαιολογείται κατά τη γνώμη σας εδώ το ξέσπασμα του Αλιόσα σε δάκρυα;
14. Να σχολιάσετε τη στάση του Αλιόσα απέναντι στο θάνατο στηριζόμενοι στην τελευταία παράγραφο του διηγήματος.
15. «Θέλησε να σηκωθεί, μα δεν μπόρεσε κι άρχισε να χαμογελάει»: Τι θα μπορούσε κατά τη γνώμη σας να σημαίνει το χαμόγελο του Αλιόσα μπροστά στο θάνατο που καταλάβαινε πως ερχόταν;

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου

Γ. Θεοτοκά, «Αργώ»²

«Ο μικρός στρώθηκε κάποτε στη δουλειά θέλοντας και μη. Βοηθούσε όλη μέρα τον πατέρα του στο μαγαζί ή έτρεχε στα ψούνια και στα θελήματα από τη μια άκρη της Πόλης ως την άλλη φορτωμένος ζεμπίλια και μπόγους. Το βράδυ, σαν έκλεινε το μαγαζί, καθότανε με τις ώρες στο φως του κεριού να μετρά τις εισπράξεις της ημέρας και να κρατά κατάστιχα. Γυρνούσε σπίτι του αργά τη νύχτα βουτηγμένος στη λάσπη, κατάκοπος, ζαλισμένος, μην ακούγοντας ποτέ ένα καλό λόγο από κανένα. Μονάχα γκρίνιες, καυγάδες, κλαψιαρίσματα και το μουγκρητό του πατέρα που τον κυνηγούσε παντού».

(απόσπασμα)

Ο Γιώργος Θεοτοκάς στο νεανικά του μυθιστόρημα «Αργώ» περιγράφει το χαρακτήρα του μικρού Δαμιανού Φραντζή που χάρη στην επιμονή του κατάφερε

---

² Κ.Ν.Λ. Α' Λυκείου, σ. 305.

παρά τη θέληση του πατέρα του να μορφωθεί. Το Διαμιανό γνωρίσαμε στο περυσινό βιβλίο [Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, σελ. 301, στο απόσπασμα του βιβλίου του Θεοτοκά «Θέλω γράμματα»]. Αφού διαβάσετε την παράγραφο του παραπάνω αποσπάσματος, προσπαθήστε να συγκρίνετε το Διαμιανό με τον Αλιόσα ως προς την «υπακοή» που ο καθένας επιδεικνύει.

Κ. Πολίτη, «Η ομορφιά του κόσμου»³

«Τον βάλανε να κουβαλάει άμμο. Ανακάθιζε πάνω στις φτέρνες του, με την πλάτη γυρισμένη στο βουνό τον άμμο, κρατώντας το ζεμπίλι στη ράχη του από το χερούλι. Του φτυαρίζανε άμμο μέσα στο ζεμπίλι κι ο Τζώνης πήγαινε κι έχυνε τον άμμο εκεί που δουλεύανε οι μαστόροι. Πήγαινε ρέγουλα η δουλειά. Μα κάποια μέρα ένας εργάτης έβαλε με τρόπο μια μαλτεζόπλακα μες το ζεμπίλι του Τζώνη και φτυαρίσε άμμο από πάνω. Ο Τζώνης, μια, δυο, με την τρίτη κατάφερε να σηκωθεί και να σταθεί στα πόδια του. Ίσως νάπε μέσα του πως τον έπιασε μια ξαφνική αδυναμιά. Προχώρησε δυο βήματα, λυγίσανε τα γόνατά του μα ξαφνικά αναστηλώθηκε. Αλλά δυο βήματα και ξαφνικά γονάτισε, το πανωκόρμι του έγειρε μπροστά και τον κουκούλωσε ο άμμος. Καλά που δεν κύλησε η μαλτεζόπλακα να του κάνει ζούπα το κεφάλι.

Τρέζανε να τον βοηθήσουνε. Είχε ξεπέσει στα μαλακά, πάνω στο στρωμένο άμμο. Από τη ντροπή του κράταγε το κεφάλι του σκυφτό κι έσφιγγε τις γροθιές του. Ήτανε τόσο κωμικός, τόσο πέρ' από το κωμικό, που κανένας δε γέλασε. Τον παράτησαν εκεί γονατιστό και γυρίσανε στη δουλειά τους».

(απόσπασμα)

Ο Κοσμάς Πολίτης στο μυθιστόρημά του *Στου Χατζηφράγκου* περιγράφει το χαρακτήρα του Τζώνη, ενός μικρού παιδιού που ήταν υποχρεωμένο να δουλεύει ζώντας σε μια τρώγλη και κάνοντας θελήματα. Αφού διαβάσετε την παραπάνω παράγραφο του αποσπάσματος προσπαθήστε να επισημάνετε τα στοιχεία της

---

³ Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, σ. 310, από το μυθιστόρημα του Κ. Πολίτη *Στου Χατζηφράγκου*.

κοινωνικής καταπίεσης που δέχεται ο Τζώνης συγκρίνοντάς τα με εκείνα που δέχτηκε στη σύντομη ζωή του ο Αλιόσα του Τολστόι.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Από την καθημερινή σας εμπειρία προσπαθήστε να συνθέσετε ένα μικρό δοκίμιο για το πώς αντιδρούν σήμερα τα παιδιά που ζουν στις μεγαλουπόλεις και επομένως δεν έχουν επαφή με τη φύση, στην καταπίεση που νιώθουν να τους επιβάλλεται από τους μεγάλους και που πολλές φορές εκφράζεται με την επιβολή τιμωριών και ποινών.
2. Τον τελευταίο καιρό παρατηρούνται δείγματα απρεπούς συμπεριφοράς των νέων η οποία καταλήγει ακόμα και σε εγκληματικές ενέργειες. Μιλήστε για τις αιτίες του φαινομένου αυτού σε ένα δοκίμιο 400 περίπου λέξεων.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραθέματα που ακολουθούν προσπαθήστε να προσδιορίσετε το περιεχόμενο του όρου τέχνη και την αναγκαιότητά της στην ανθρώπινη ζωή, όπως εσείς την αντιλαμβάνεστε; (Το δοκίμιό σας να μην υπερβαίνει τις 400 λέξεις).
  - α) *«Η τέχνη είναι το μέσο που συνδέει τους ανθρώπους μεταξύ τους, που τους δένει με τα ίδια συναισθήματα και είναι απαραίτητη τόσο για τη ζωή, όσο και για την πρόοδο και την ευημερία των ατόμων και της ανθρωπότητας»*
Λ. Τολστόι
  - β) *«Η Τέχνη είναι το υψηλότερο μέσο που βοηθά τους ανθρώπους να πλησιάσουν ο ένας τον άλλο. Τίποτε δεν μας ενώνει καλύτερα από μια κοινή καλλιτεχνική συγκίνηση»* Γιώργος Σεφέρης
  - γ) *«Η Τέχνη απομονώνει τις αιώνιες στιγμές»* Οδυσσέας Ελύτης
  - δ) *«Σκοπός του έργου τέχνης είναι η κατάργηση της μοναξιάς»*
Ν. Εγγονόπουλος
2. Στο μυθιστόρημα του Τολστόι *Πόλεμος και ειρήνη* περιγράφονται δύο εκ διαμέτρου αντίθετοι χαρακτήρες, ο θορυβώδης και ερευνητικός Πιερ που πίστευε ότι ζει κανείς για να υπηρετεί τους άλλους και ο εξευγενισμένος

πνευματικά και περήφανος Αντρέϊ που πίστευε ότι ζει κανείς μόνο για να κάνει καλό στον εαυτό του.

Στο διήγημα του Τολστόϊ «Αλιόσα Γκαρσόκ» περιγράφεται ένα χωρικός που συμφιλιώνεται με τη μοίρα του μέσω της υποταγής του στις αντιξοότητες.

Αν κάποιος από αυτούς τους μυθιστορηματικούς ήρωες σας έχει συγκινήσει, προσπαθήστε να περιγράψετε την ηθική σύγκρουση που γεννήθηκε μέσα του και να αιτιολογήσετε τη στάση ζωής που ακολουθεί.

(Το δοκίμιό σας να μην υπερβαίνει τις 400 λέξεις)

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

ΤΑΞΗ: ..... ΤΜΗΜΑ: .....

ΜΑΘΗΜΑ: Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία

Λέων Τολστόι, «Ο Αλιόσα το τσουκάλι»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ: .....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πώς αντιμετωπίζει ο ήρωας του διηγήματος την καταπίεση που του ασκείται.
(Για να απαντήσετε στην ερώτηση να λάβετε υπόψη σας τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών στην κοινωνία της εποχής.)

.....

Μονάδες 4

2. Ο συγγραφέας σκιαγραφεί το χαρακτήρα του Αλιόσα ανατρέχοντας στην αγαθότητα του οικόσιτου ζώου που παραιτείται από κάθε αξίωση, ακόμα κι από τη ζωή του, φτάνοντας έτσι στην αγιότητα. Για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε ο Αλιόσα να θεωρηθεί «άγιος»;

.....

Μονάδες 4

3. Προσπαθήστε να παρουσιάσετε το χαρακτήρα του Αλιόσα συγκριτικά με τον περίγυρό του.

.....

Μονάδες 4

4. Πώς δείχνει ο συγγραφέας τη συμπάθεια προς τον ήρωά του;

.....

Μονάδες 4

5. Πώς ερμηνεύετε εσείς το χαμόγελο του Αλιόσα μπροστά στο θάνατο που πλησίαζε;

.....

Μονάδες 4